TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2005 m. kovo 10 d. *

Sujungtose bylose C-96/03 ir C-97/03

dėl *College van Beroep voor het bedrijfsleven* (Nyderlandai) 2003 m. sausio 7 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2003 m. kovo 4 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

A. Tempelman (C-96/03),

Sutuoktiniai T. H. J. M. van Schaijk (C-97/03)

prieš

Directeur van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas (pranešėjas), teisėjai A. Borg Barthet, J.-P. Puissochet, J. Malenovský ir U. Lõhmus,

* Proceso kalba: olandų.

generalinis advokatas M. Poiares Maduro,
posėdžio sekretorė M. Múgica Arzamendi, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. rugsėjo 30 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— A. Tempelman, atstovaujamo *advocaat* H. Bronkhorst,

— Sutuoktinių Van Schaijk, atstovaujimų *advocaat* A. van Beek,

— *Directeur van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees*, atstovaujamo *advocaat* E. J. Daalder,

— Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos J. G. M. van Bakel ir H. G. Sevenster,

— Graikijos vyriausybės, atstovaujamos V. Kontolaimos bei S. Charitaki ir M. Tassopoulou,

— Airijos vyriausybės, atstovaujamos D. O'Hagan, padedamo *BL* P. McGarry,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. Braguglia ir G. Fiengo,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos R. Caudwell ir C. Jackson, padedamų *QC* P. Goldsmith ir C. Vajda bei *barrister* P. Harris,

— Europos Bendrijos Komisijos, atstovaujamos T. van Rijn,

susipažinęs su 2004 m. gruodžio 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą susiję su 1985 m. lapkričio 18 d. Tarybos direktyvos 85/511/EEB dėl Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių įdiegimo (OL L 315, p. 11), iš dalies pakeistos 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/423/EEB (OL L 224 p. 13, toliau – Direktyva 85/511), bei 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyvos 90/425/EEB dėl Bendrijos vidaus prekyboje tam tikrais gyvūnais ir produktais taikomų veterinarinių ir zootechninių patikrinimų, siekiant užbaigti vidaus rinkos kūrimą (OL L 224, p. 29), išaiškinimu.

2 Šie prašymai buvo pateikti bylose A. Tempelman (C-96/03) ir sutuoktiniai Van Schaijk (C-97/03) prieš *Directeur van Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees* (Nacionalinės naminių gyvulių ir mėsos patikrinimo tarnybos direktorius, toliau – RVV direktorius) dėl pastarojo sprendimų, kuriais jis nusprendė, kad ieškovams priklausantys porakanopiai gyvūnai gali būti užkrėsti snukio ir nagų liga, ir 1992 m. rugsėjo 24 d. *Gezondheids- en welzijnswet voor dieren* (Įstatymas dėl gyvūnų sveikatos ir gerovės, Stbl. 585, 1992) pagrindu įsakė juos paskersti.

Taikomi teisės aktai

3 Direktyva 85/511 – pagrindinis dokumentas, nustatantis Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemones, kurios taikomos atsiradus šiai ligai. Ją iš dalies pakeitus Direktyva 90/423, buvo nuspręsta visoje Bendrijoje uždrausti prevencinę vakcinaciją nuo snukio ir nagų ligos bei imtis kontrolės politikos, kurios pagrindas — visų infekuotų gyvūnų paskerdimas ir sunaikinimas. Tačiau griežtai nustatytomis sąlygomis ir sutikus Europos Bendrijų Komisijai, skubi vakcinacija liko galima.

4 Direktyvos 85/111 4 straipsnyje numatyta, kad ūkiuose, kuriuose yra vienas ar daugiau gyvūnų, įtariamų sergant ar užsikrėtus snukio ir nagų ligos virusu, kompetentinga institucija nurodo oficialiai prižiūrėti ūkį ir nustato įvairias priemones, apribojančias gyvūnų, produktų, asmenų ir transporto priemonių judėjimą. Atsižvelgiant į aplinkybes, šios priemonės gali būti taikomos ir kaimyniniuose ūkiuose.

5 Pagal Direktyvos 85/511 5 straipsnio 2 punktą, kai nustatoma, kad ūkyje yra vienas ar daugiau užsikrėtusių gyvūnų, kompetentinga institucija turi nedelsiant įsakyti visus ūkyje laikomus imlių rūšių gyvūnus paskersti pačiame ūkyje ir sunaikinti. Tos pačios direktyvos 5 straipsnio 4 punktas numato, kad minėta institucija gali to paties straipsnio 1 punkte numatytas priemones – nurodyti paimti atitinkamus mėginius tyrimui – taikyti ir kaimyniniuose ūkiuose, jeigu jų vieta, teritorinis išsidėstymas arba sąlytis su gyvūnais, kuriems buvo nustatyta liga, teikia pagrindo įtarti galimą užsikrėtimą.

6 Pagal minėtos direktyvos 8 straipsnį, kai oficialiai patvirtintas veterinarijos gydytojas nustato arba, remdamasis patvirtintais duomenimis, mano, kad ūkiai galėjo turėti sąlytį su kitais direktyvos 4 arba 5 straipsniuose nurodytais ūkiais dėl asmenų, gyvūnų ar transporto priemonių judėjimo, šiems ūkiams skiriama oficiali priežiūra.

7 2001 m. kovo 27 d. Komisijos sprendimu 2001/246/EB, nustatančiu snukio ir nagų ligos kontrolės ir likvidavimo Nyderlanduose sąlygas taikant Direktyvos 85/111 13 straipsnį (OL L 88, p. 21), Nyderlanduose buvo leista slopinamoji vakcinacija, kuri buvo apibūdinta kaip skubi tam tikrų ūkių, esančių apibrėžtoje teritorijoje, imlių rūšių gyvūnų vakcinacija, kurios vykdymas susijęs išimtinai su skerdimu prevenciniais tikslais.

8 2001 m. balandžio 5 d. Komisijos sprendimas 2001/279/EB, iš dalies pakeičiantis Sprendimą 2001/246 (OL L 96, p. 19), be kita ko, leido prevencinę galvijų, esančių 25 kilometrų nuo Oene spinduliu, vakcinaciją.

9 Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 ir 4 dalys nustato:

„1. Kiekviena valstybė narė nedelsdama informuoja kitas valstybes nares ir Komisiją apie jos teritorijoje kilusius protrūkius, taip pat ligų, nurodytų Direktyvoje 82/894/EEB, protrūkius, zoonozes, kitas ligas arba kitą priežastį, keliančius didelę grėsmę gyvūnų arba žmonių sveikatai.

Išsiuntimo valstybė narė nedelsdama taiko Bendrijos teisės aktuose numatytas kontrolės arba apsaugos priemones, svarbiausia, nustato šiuose teisės aktuose numatytas apsaugos zonas, arba patvirtina kitas, jos nuomone, būtinas priemones.

Paskirties valstybė narė arba tranzitinė valstybė narė, atlikusi 5 straipsnyje nurodytą tikrinimą ir nustačiusi vieną iš pirmojoje pastraipoje minėtų ligų arba priežasčių, prireikus gali imtis Bendrijos teisės aktuose numatytų atsargos priemonių, tarp jų gyvūnų karantino.

Kol bus imtasi priemonių pagal 4 dalį, dėl rimtų, su žmonių arba gyvūnų sveikata susijusių priežasčių paskirties valstybė narė gali imtis laikinų apsaugos priemonių, susijusių su tokiais ūkiais, centrais arba organizacijomis, o zoonozės atveju – su Bendrijos teisės aktuose numatytomis apsaugos zonomis.

Valstybės narės apie taikomas priemones nedelsdamos praneša Komisijai ir kitoms valstybėms narėms.

<...>

4. Apie visus atvejus Komisija kuo greičiau praneša Veterinarijos nuolatiniam komitetui. 17 straipsnyje nurodyta tvarka ji patvirtina priemones, skirtas 1 straipsnyje minimiems gyvūnams ir produktams ir, atsižvelgdama į aplinkybes, iš tokių gyvūnų mėsos pagamintiems produktams. Komisija stebi padėtį ir, jei reikia, ta pačia tvarka keičia arba atšaukia priimtus sprendimus." (Pataisytas vertimas)

10 1992 m. rugsėjo 24 d. Įstatymas dėl gyvūnų sveikatos ir gerovės numato, kad kompetentinga institucija, kovodama su užkrečiama liga, gali įsakyti paskersti gyvūnus, dėl kurių kyla įtarimai, kad jie paveikti ligos. Pagal 1996 m. kovo 12 d. *Regeling aanwijzing besmettelijke dierziekten* (Nutarimas, nustatantis užkrečiamų gyvūnų ligų sąrašą, Stcrt. 1996, p. 61) laikoma, kad dėl gyvūno kilo įtarimų, jei paskirtas pareigūnas turi pagrindo manyti, jog minėtas gyvūnas turėjo galimybę susirgti ar užsikrėsti, ir jei jis yra imlios atitinkamai užkrečiamai ligai rūšies gyvūnas.

Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

11 Kaip išplaukia iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-96/03, A. Tempelman laikė angoros ožkas Wenum vietovėje, patenkančioje į 25 kilometrų spindulio nuo Oene zoną. 2001 m. balandžio 3 d. Žemės ūkio ministras nusprendė, kad Oene regione visi porakanopiai gyvūnai bus vakcinuoti ir paskersti. Kadangi apie A. Tempelman angoros ožkų buvimą, atrodo, buvo sužinota vėliau, 2001 m. gegužės 23 d. RVV direktorius A. Tempelman pranešė, kad jo ožkos yra įtariamos sergant, ir todėl jas reikia paskersti. 2001 m. lapkričio 15 d. sprendimu direktorius atmetė A. Tempelman dėl šio sprendimo pateiktą skundą. 2001 m. gruodžio 17 d. pastarasis dėl šio sprendimo atmesti skundą pateikė apeliaciją *College van Beroep voor het bedrijfsleven.*

12 Kaip matyti iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-97/03, sutuoktiniai Van Schaijk laikė gyvulių auginimo ūkį Ravenstein. 2001 m. kovo 26 d. sprendimu RVV direktorius ieškovams pranešė, kad visi jų ūkio porakanopiai gyvūnai įtariami sergant snukio ir nagų liga, todėl reikia juos paskersti, motyvuodamas tuo, jog 772 metrų atstumu nuo šio auginimo ūkio esančiame kaimyniniame ūkyje yra vienas ar daugiau gyvūnų, pagrįstai įtariamų sergant šia liga. 2001 m. lapkričio 15 d. sprendimu RVV direktorius atmetė sutuoktinių Van Schaijk dėl šio sprendimo pateiktą skundą. 2001 m. gruodžio 20 d. ieškovai dėl šio sprendimo atmesti skundą pateikė apeliaciją *College van Beroep voor het bedrijfsleven*.

13 A. Tempelman ir sutuoktiniai Van Schaijk prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nurodė keletą pagrindų, susijusių su tarptautinės ir Bendrijos teisės bei su nacionalinės teisės pažeidimu.

14 *College van Beroep voor*, nagrinėdamas su nacionalinės teisės pažeidimu susijusius pagrindus, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-96/03 konstatavo:

„2001 m. balandžio 3 d. atsakovo įgyvendinta (tolesnio) snukio ir nagų ligos viruso plitimo prevencijos strategija, kurios pagrindu buvo paskersti visi porakanopiai gyvuliai vieno, o vėliau dviejų kilometrų spinduliu nuo kiekvieno infekcijos židinio, nesukliudė tolesniam ligos židinių atsiradimui Oene regione. Atsižvelgiant į tai bei į padidėjusį gyvulių tankumą šiame regione, *College van Beroep* nuomone, veterinarijos požiūriu atsakovas pagrįstai galėjo manyti, jog Oene regione netgi esančiose toliau nei dviejų kilometrų spinduliu nuo infekcijos židinių zonose galėjo būti porakanopių ligos viruso nešiotojų. *College van Beroep* atsižvelgia į tai, kad snukio ir nagų ligos virusas yra ypač užkrečiamas, kad jis gali plisti labai greitai bei įvairiais būdais ir kad atsakovas konsultavosi su veterinarijos gydytojais specialistais dėl priemonių, kurių reikia imtis.

<...>

Atsižvelgdamas į visas svarbias aplinkybes, *College van Beroep* nemato jokio pagrindo manyti, kad atsakovas – turint omeny jo turimą diskrecijos teisę — šioje byloje netinkamai įvertino rizikos laipsnį. *College van Beroep* nuomone, negalima teigti, kad ieškovo žala, kurią jis patyrė dėl sprendimo paskersti gyvūnus, buvo neproporcinga jo siekiamų tikslų atžvilgiu. Be to, *College van Beroep* mano, kad, kaip išplaukia iš atsakovo argumentų, ieškovas neatsižvelgė į tai, jog Oene regione kiekvienas įtariamas užsikrėtus likęs gyvas gyvūnas iš esmės kėlė snukio ir nagų ligos epidemijos pavojų. Nėra įtikinama tai, kad ieškovas manė, jog egzistavo ypatingos aplinkybės, dėl kurių atsakovas turėjo padaryti išvadą, kad veterinarijos požiūriu ieškovo laikyti įtariami užsikrėtus gyvūnai nekėlė jokios didelės grėsmės."

15 *College van Beroep voor het bedrijfsleven* sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-97/03 nusprendė:

„Galima teigti, kad buvo pakankamai nustatyta, jog 2001 m. kovo 23, 24 ir 25 d. pirminiame ūkyje buvo rasta gyvūnų su matomais klinikiniais ligos požymiais, o tai leido padaryti išvadą, kad šie gyvūnai yra „užsikrėtę" Direktyvos 85/511 2 straipsnio c punkto prasme, ir, remiantis direktyvos 5 straipsniu, turėjo būti paskersti. Priešingai, nei šiuo klausimu tvirtina ieškovai, siekiant pripažinti gyvūnus „užsikrėtusiais", nebūtina, kad matomi klinikiniai požymiai būtų patvirtinti laboratoriniais tyrimais. Nepaisant to, kad vėlesnis laboratorinis tyrimas nepatvirtino pirminio ūkio užkrėtimo snukio ir nagų ligos virusu, atsakovas, atsižvelgiant į momentą, kai jis priėmė savo pirminį sprendimą, vykstant su šiuo sprendimo susijusiai procedūrai, pagrįstai galėjo nerimauti, kad minėtas pirminis ūkis yra užkrėstas virusu. Vadinasi, turint omeny, kad ieškovų gyvūnai priimant pirminį sprendimą buvo vieno kilometro spindulio atstumu nuo pirminio ūkio, atsakovas galėjo pagrįstai manyti, jog minėti gyvūnai turėjo galimybę susirgti ar būti užkrėsti virusu.

Tuo remiantis 2001 m. kovo 26 d. sprendimą, kuriuo buvo pripažinta, kad ieškovų gyvūnai galėjo būti įtariami užsikrėtus snukio ir nagų ligos virusu, reikia laikyti teisėtu. Todėl *College van Beroep* atsižvelgia į tai, kad snukio ir nagų ligos virusas yra ypač užkrečiamas ir kad jis gali plisti labai greitai bei įvairiais būdais. Taip pat jis atsižvelgia į tai, kad atsakovas konsultavosi su veterinarijos specialistais dėl priemonių, kurių reikia imtis, ir kad, šių specialistų nuomone, vieno kilometro spinduliu nuo užkrėsto ūkio esantiems ūkiams kyla ypatinga grėsmė būti užkrėstiems. Be to, šios specialistų nuomonės ieškovai tinkamai neginčijo."

16 Dėl tų pačių argumentų, kurie išdėstyti sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-96/03, *College van Beroep voor het bedrijfsleven* sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-97/03 padarė išvadą, jog jis neturi jokio pagrindo manyti, kad atsakovas pagrindinėje byloje netinkamai įvertino rizikos laipsnį, kad ieškovų žala, kurią jie patyrė dėl sprendimo paskersti gyvūnus, buvo neproporcinga jo siekiamų tikslų atžvilgiu arba kad atsakovas veikė pažeisdamas Įstatymo dėl gyvūnų sveikatos ir gerovės 36 straipsnį. Šis teismas taip pat nemano, kad atsakovas procedūros metu pažeidė gero administravimo principą arba viršijo savo įgaliojimus.

17 *College van Beroep voor het bedrijfsleven* toliau abiejose bylose nagrinėdamas su Bendrijos teisės pažeidimu susijusius pagrindus, konstatuoja, kad sprendimai paskersti gyvūnus buvo priimti aplinkybėmis, kurios nenumatytos Direktyvoje 85/511. Be to, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas savo sprendime byloje C-96/03 pažymi, kad net jei gyvūnai buvo vienoje iš Sprendimo 2001/279 III priedo A dalyje nurodytų teritorijų, kuriose numatyta slopinamoji vakcinacija, nei šis sprendimas, nei Sprendimas 2001/246 nebuvo taikomi, nes byloje minimi gyvūnai nebuvo paskiepyti jų paskerdimo metu. *College van Beroep voor het bedrijfsleven* sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-97/03 konstatuoja, kad nei 2001 m. kovo 27 d. Sprendimas 2001/246, nei 2001 m.

balandžio 5 d. Sprendimu 2001/279 padaryti pakeitimai nebuvo taikomi 2001 m. kovo 26 d., kai RVV direktorius priėmė sprendimą paskersti gyvūnus. Todėl nė viena šalis pagrindinėje byloje neginčija, kad A. Tempelman ir sutuoktinių Van Schaijk skundžiami sprendimai buvo priimti tiktai nacionalinės teisės normų pagrindu.

18 *College van Beroep voor het bedrijfsleven* teigia, kad valstybės narės savo kompetenciją grindžia Direktyvos 90/425 10 straipsniu. Vis dėlto jam neaišku, ar Direktyva 85/511 turi būti laikoma *lex specialis* Direktyvos 90/425 atžvilgiu.

19 Šio teismo nuomone, atrodytų, kad iš Direktyvos 90/423, o ypač iš jos preambulės ir iš 1, 4, 5 ir 16 straipsnių matyti, jog Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės sistema yra visaapimančio pobūdžio. Vis dėlto tam tikros Sprendimo 2001/246 nuostatos leidžia suprasti, kad kai nenustatytas joks užkrėtimas snukio ir nagų ligos virusu, valstybės narės taip pat turi kompetenciją prevencijos tikslais paskersti įtariamus užsikrėtus gyvūnus.

20 Atsižvelgdamas į šiuos pagrindus, *College van Beroep voor het bedrijfsleven* nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius pačius abiejose pagrindinėse bylose prejudicinius klausimus:

„1. Ar Bendrijos teisė valstybėms narėms suteikia teisę nuspręsti paskersti gyvūnus, įtariamus sergant arba užsikrėtus snukio ir nagų ligos virusu?

2. Ar Direktyva 85/511/EEB, iš dalies pakeista Direktyva 90/423/EEB, palieka valstybėms narėms veikimo laisvę priimti (arba leisti priimti) papildomas nacionalines snukio ir nagų ligos kontrolės priemones?

3. Kokius apribojimus Bendrijos teisė nustato valstybėms narėms imantis nacionalinių priemonių, kurios yra papildomos Direktyvos 85/511/EEB, iš dalies pakeistos Direktyva 90/423/EEB, priemonių atžvilgiu?"

21 2003 m. balandžio 8 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos C-96/03 ir C-97/03 buvo sujungtos tam, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimamas galutinis sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

22 Pateiktais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Bendrijos teisė valstybėms narėms suteikia teisę imtis papildomų, nei nustatytos Direktyvoje 85/511, snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių, įskaitant ir teisę pradėti skersti gyvūnus, priklausančius kaimyniniam ar esančiam nustatytu spinduliu nuo ūkio, kuriame yra sergančių gyvūnų, ūkiams, ir, jei taip, kokius apribojimus nustato Bendrijos teisė įgyvendinant tokią teisę.

23 A. Tempelman ir sutuoktinių Van Schaijk nuomone, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip, kad Direktyva 85/511 draudžia valstybei narei priimti papildomas nacionalines snukio ir nagų ligos kontrolės priemones ir kad jokia Bendrijos teisės nuostata, be kita ko, Direktyvos 90/425 10 straipsnis, nesuteikia valstybėms narėms teisės nuspręsti paskersti gyvūnų, įtariamų sergant arba užsikrėtus snukio ir nagų ligos virusu. Antra, dėl trečio klausimo sutuoktiniai Van Schaijk tvirtina, kad nacionalinės priemonės turi nepažeisti proporcingumo ir subsidiarumo principų, tačiau jie buvo pažeisti pagrindinėje byloje.

24 Nyderlandų, Graikijos, Airijos, Italijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija mano, kad Bendrijos teisė suteikia valstybėms narėms teisę nuspręsti paskersti gyvūnus, įtariamus sergant arba užsikrėtus snukio ir nagų ligos virusu, ir imtis Direktyvoje 85/511 nenustatytų nacionalinių priemonių. Šią valstybių narių teisę riboja pareiga laikytis aiškiai išreikštų reikalavimų, nepažeisti Direktyvos 85/511 dalyko ir tikslo bei proporcingumo principo. Komisija pažymi, kad apie priimtas priemones valstybės narės turi pranešti jai ir kitoms valstybėms narėms.

25 Kaip pažymi generalinis advokatas savo išvados 30 punkte, Direktyva 85/511 aiškiai nenumato, kad oficialiai patvirtintas veterinarijos gydytojas gali leisti pradėti skersti gyvūnus, priklausančius kaimyniniam ar esančiam nustatytu spinduliu nuo ūkio, kuriame yra snukio ir nagų liga sergančių gyvūnų, ūkiams.

26 Paliekant nenagrinėtą faktą, kurį nurodo Komisija, kad galbūt dėl rengiant Direktyvą 85/511 padarytos klaidos jos 5 straipsnio 4 punktas nurodo tik to paties straipsnio 1 punktą, o ne kartu ir 2 punktą, užtenka pažymėti, kad ši direktyva negali būti aiškinama neatsižvelgiant į Direktyvą 90/425, kuri yra pagrindinis dokumentas dėl laisvo gyvūnų ir žemės ūkio produktų judėjimo.

27 Direktyva 90/425, priimta siekiant sukurti vidaus rinką, paremta trečioje konstatuojamojoje dalyje suformuluotu principu, kad pasienyje atliekami veterinariniai patikrinimai yra skirti apsaugoti žmonių ir gyvūnų sveikatą. Kaip nurodyta jos ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje, ši direktyva numato pagrindinių reikalavimų, susijusių su gyvūnų sveikatos apsauga, suderinimą. Ji nustato patikrinimų, kuriuos turi arba gali atlikti gyvūnų išsiuntimo ir paskirties valstybės narės, pobūdį bei priemones, kurių jos turi ar gali imtis.

28 Direktyvos 8–10 straipsniuose kalbama apie zoonozę, ligas ar visas kitas priežastis, dėl kurių gali kilti grėsmė gyvūnų arba žmonių sveikatai. 10 straipsnis, be kita ko, numato laikinas apsaugos priemones, kurių gali imtis valstybės narės ir Komisija, kiekvienos dalyvaujančios valdžios institucijos pareigas bei procedūras, kurių reikia laikytis tam, kad gyvūnų ir žmonių sveikatos problemos būtų išspręstos kuo greičiau ir labiau koordinuotai.

29 Direktyva 90/425 yra taikoma tada, kai joks kitas Bendrijos teisės aktas nenustato priemonių, kurių gali būti imamasi, bei procedūros, kurios reikia laikytis zoonozės, ligos arba kitos priežasties, dėl kurios gali kilti grėsmė gyvūnų arba žmonių sveikatai, atveju.

30 Atsižvelgiant į šios direktyvos plačią taikymo sritį ir jos bendrą tikslą, reikia manyti, kad ji yra taikytina tais atvejais, kai Bendrijos teisės aktai pasirodo nepakankami išspręsti specifines problemas, atsirandančias situacijose, kurios gali sukelti didelę grėsmę gyvūnų arba žmonių sveikatai. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 90/425 8 straipsnis turi būti aiškinamas atsižvelgiant į jos tikslą užtikrinti gyvūnų ir žmonių sveikatos apsaugą ir į mokslo žinių vystymąsi (2002 m. sausio 8 d. Sprendimo *Van den Bor*, C-428/99, Rink. p. I-127, 38 punktas).

31 Vis dėlto pažymėtina, kad Komisija ir valstybės narės Direktyvos 90/425 10 straipsnio pagrindu gali imtis laikinų apsaugos priemonių tik laikydamosi Bendrijos teisės nuostatų reikalavimų. Jos taip pat turi atsižvelgti į galiojančių Bendrijos teisės aktų siekiamus tikslus ir bendruosius Bendrijos teisės principus, pavyzdžiui, proporcingumo principą. Be to, turi būti kruopščiai laikomasi minėtame 10 straipsnyje numatytos valstybių narių pareigos informuoti Komisiją ir kitas valstybes nares, kad būtų užtikrintas glaudus bendradarbiavimas tarp šių valstybių valdžios institucijų ir Komisijos.

32 Dėl Direktyva 85/511 siekiamo tikslo primintina, kad jos trečia konstatuojamoji dalis numato, jog įtarus snukio ir nagų ligą, būtina kuo skubiau imtis veiksmų, kad neatidėliotinos ir efektyvios kontrolės priemonės galėtų būti įgyvendintos vos ligą patvirtinus.

33 Remiantis minėtos direktyvos paskutine konstatuojamąja dalimi, nustatomos priemonės yra eksperimentinės ir, atsižvelgiant į naujoves šioje srityje, jos turės būti iš naujo apsvarstytos. Iš pradžių 1985 m. numatytos priemonės buvo iš tikrųjų peržiūrėtos ir 1990 m. iš esmės pakeistos Direktyva 90/423, kuri įtvirtino nevakcinavimo kartu su sanitariniu skerdimu politiką. Kaip matyti iš 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos direktyvos 2003/85/EB dėl Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių, naikinančios Direktyvą 85/511 (OL L 306, p. 1), konstatuojamųjų dalių 1990 m. įtvirtintos priemonės buvo dar kartą peržiūrėtos po 2001 m. epidemijos, atsižvelgiant į šios krizės metu įgytą patirtį.

34 Nors, kaip primenama šio sprendimo 25 punkte, Direktyva 85/511 nenumato, kad galima pradėti skersti gyvūnus, priklausančius kaimyniniam ar esančiam nustatytu spinduliu nuo ūkio, kuriame yra sergančių gyvūnų, ūkiams, ji negali būti aiškinama kaip draudžianti tokią priemonę.

35 Toks aiškinimas neleistų pasiekti direktyvos nustatyto efektyvios ligos kontrolės tikslo. Be to, kaip nurodė pastabas pateikusios vyriausybės, yra atvejų, kai toks skerdimas prevenciniais tikslais būtinas, atsižvelgiant į viruso plitimo greitį bei į tokius dalykus kaip ligos pavojingumas, susijusių gyvūnų rūšys arba klimatinės sąlygos.

36 Jungtinės Karalystės, valstybės narės, kuri ypač nukentėjo nuo 2001 m. epidemijos, pastabose šiuo atžvilgiu cituojamas 2001 m. kovo 29 d. Jungtinės Karalystės *Chief Veterinary Officer* James Marshall Scudamore liudijimas *High Court of Justice*, iš

kurio matyti, kad ši epidemija buvo pažabota tik dėl skerdimo politikos intensyvinimo, kai iš pradžių buvo skerdžiami užsikrėtę gyvūnai arba turėję sąlytį su tokias gyvūnais, antrame etape – įtariami užsikrėtus arba tie, kurie buvo šalia esančiuose ūkiuose ir galiausiai tam tikrose vietovėse – avys, ožkos ir kiaulės, kurios buvo 3 km spinduliu nuo užkrėsto ūkio.

37 Taip Sprendimu 2001/246, priimtu Direktyvos 10 straipsnio ir Direktyvos 85/511 13 straipsnio 3 dalies pagrindu, Komisija leido slopinamąją vakcinaciją ir gyvūnų skerdimą prevenciniais tikslais, šio sprendimo 1 straipsnyje jį apibrėždama kaip skerdimą imlių gyvūnų, kurie yra ūkiuose, esančiuose nustatytu spinduliu nuo ūkio, kuriam yra nustatyti Direktyvos 85/511 4 ar 5 straipsniuose įtvirtinti apribojimai, kurių tikslas skubiai sumažinti sergamumo zonose esančių imlių rūšių gyvūnų skaičių.

38 Skerdimas prevenciniais tikslais Sprendimo 2001/246 ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje buvo pagrįstas taip:

„Be priemonių, kurių imtasi pagal Direktyvą 85/511/EEB, Nyderlandai, atsižvelgdami į epidemiologinę situaciją ir į didelį imlių gyvūnų tam tikrose šalies dalyse tankumą, taiko imlių gyvūnų, esančių ūkiuose, kurie yra labai arti užkrėstų arba įtariamai užkrėstų ūkių, skerdimą prevenciniais tikslais kaip apsaugos priemonę."

39 Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sprendime 2001/246 minimos nuostatos sudaro pakankamą teisinį pagrindą Komisijos kompetencijai priimti šį sprendimą (2001 m. liepos 12 d. Sprendimo *Jippes ir kt.*, C-189/01, Rink. p. I-5689, 127 punktas).

40 Iš to darytina išvada, kad Direktyva 85/511 negali būti aiškinama taip, kad jos nustatytos priemonės negali būti papildytos Bendrijos ar nacionalinėmis priemonėmis, kurių imamasi Direktyvos 90/425 pagrindu.

41 Todėl faktas, kad Direktyvą 85/511 iš dalies keičiant Direktyva 90/423 jos 1 straipsnyje buvo išbrauktas žodis „minimalūs", negali būti aiškinamas, kaip teigia A. Tempelman ir sutuoktiniai Van Schaijk, kaip Bendrijos teisės aktų leidėjo valia griežtai apibrėžti priemones, kurių būtų galima imtis kilus epidemijai. Iš tikrųjų, kaip pažymi generalinis advokatas savo išvados 35 punkte, šio žodžio išbraukimą reikia suprasti vieningos politikos panaikinti prevencinę vakcinaciją kontekste. Be to, ieškovų pagrindinėje byloje pateiktas aiškinimas prieštarautų Direktyvos 85/511 paskutinėje konstatuojamojoje dalyje, kurios turinys nebuvo pakeistas priimant Direktyvą 90/423, minimam ketinimui pagerinti ligos kontrolės sistemą.

42 Dėl valstybių narių teisių iki kol Komisija priims priemones, Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalies antroji pastraipa numato, kad zoonozės, ligos arba kitos priežasties, keliančios didelę grėsmę gyvūnų arba žmonių sveikatai, atveju išsiuntimo valstybė narė nedelsdama taiko Bendrijos teisės aktuose numatytas kontrolės arba apsaugos priemones arba patvirtina kitas, jos nuomone, būtinas priemones.

43 Priešingai, nei teigia sutuoktiniai Van Schaijk, jungtuko „arba" vartojimas paskutinei šios pastraipos sakinio daliai įvesti turi būti aiškinamas taip, kad valstybė narė neprivalo rinktis tarp priemonių, nustatytų Bendrijos teisės aktais, ir kitų, jos manymu, reikalingų priemonių. Šios nuostatos aiškinimas, atsižvelgiant į jos siekiamą tikslą apsaugoti gyvūnų ir žmonių sveikatą, iš esmės įpareigoja minėtą nuostatą suprasti taip, kad ji nedraudžia valstybei narei priimti, jos nuomone, reikalingų priemonių, kurios papildytų Bendrijos teisės aktais nustatytas kontrolės arba apsaugos priemones.

44 Be to, Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalies ketvirtojoje pastraipoje esantis žodžių junginys „laikinos apsaugos priemonės" turi būti aiškinamas atsižvelgiant į bendrą gyvūnų ir žmonių sveikatos apsaugos tikslą, o ne kaip draudžiantis visas priemones, kuriomis nesiekiama išsaugoti kiekvieno gyvūno atskirai, ir, be kita ko, įtariamų sergant gyvūnų skerdimo priemones.

45 Taip, pavyzdžiui, pagrindinės bylos aplinkybėmis, Nyderlandų valdžios institucijos galėjo manyti, kad būtina pradėti skersti prevenciniais tikslais A. Tempelman ir sutuoktinių Van Schaijk gyvūnus.

46 Nesvarbu, ar jas priimtų valstybė narė Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalies pagrindu, ar Komisija tos pačios direktyvos 10 straipsnio 4 dalies pagrindu, laikinos apsaugos priemonės turi atitikti proporcingumo principą (šiuo klausimu dėl paskirties valstybės narės priimtų priemonių žr. 2003 m. liepos 3 d. Sprendimo *Lennox*, C-220/01, Rink. p. I-7091, 76 punktą; dėl Komisijos priimtų priemonių – 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją*, C-180/96, Rink. p. I-2265, 96–111 punktus ir minėto sprendimo *Jippes* 113 punktą).

47 Iš nusistovėjusios Teisingumo Teismo praktikos matyti, jog proporcingumo principas, vienas bendrųjų Bendrijos teisės principų, reikalauja, kad priimami teisės aktai neviršytų to, kas yra tinkama ir būtina šių teisės aktų teisėtiems tikslams įgyvendinti, o tai reiškia, kad esant galimybei pasirinkti tarp kelių tinkamų priemonių, turi būti pasirenkama mažiausiai apsunkinanti, o sukelti nepatogumai neturi būti neproporcingi siekiamiems tikslams (minėtų sprendimų *Jippes ir kt.* 81 punktas ir *Lennox* 76 punktas).

48 Vertinant reikia atsižvelgti į saugomų interesų visumą, ypač į teisę į nuosavybę (šiuo klausimu žr. 2003 m. birželio 12 d. Sprendimo *Schmidberger*, C-112/00, Rink. p. I-5659, 79 punktą) bei į gyvūnų gerovės reikalavimus (žr. šiuo klausimu minėto sprendimo *Jippesir kt.* 79 punktą).

49 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą darytina išvada, kad *Collegevan Beroep voor het bedrijfsleven* vykdė nacionalinės teisės taikymo kontrolę, analogišką tai, kurios reikalaujama vertinant, ar laikytasi proporcingumo principo Bendrijos teisėje, ir jis manė, kad priemonės pagrindinėje byloje nebuvo neproporcingos. Vis dėlto šis teismas turi patikrinti, ar atsižvelgiant į Bendrijos teisę, įvertinus aplinkybes, kuriomis buvo priimti pagrindinėse bylose ginčijami sprendimai skersti, galima daryti išvadą, kad buvo laikomasi proporcingumo principo.

50 Be proporcingumo principo, laikinas apsaugos priemones priimanti valstybė narė turi vykdyti Direktyvos 90/425 nustatytas pareigas ir laikytis joje numatytos procedūros. Šiuo atžvilgiu šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalies penktoji pastraipa numato, kad apie priemones turi būti nedelsiant pranešta Komisijai ir kitoms valstybėms narėms (minėto sprendimo *Lennox* 75 punktas; dėl pareigos pranešti nedelsiant ir sąžiningo bendradarbiavimo imantis laikinų apsaugos priemonių, remiantis Direktyvos 90/425 8 straipsniu, žr. minėto sprendimo *Van den Bor* 45–48 punktus; taip pat dėl priemonių, priimtų remiantis 1989 m. gruodžio 11 d. Tarybos direktyva 89/662/EEB dėl veterinarinių patikrinimų, taikomų Bendrijos vidaus prekyboje, siekiant sukurti vidaus rinką (OL L 395, p. 13), žr. 2002 m. spalio 22 d. Sprendimo *National Farmers' Union*, C-241/01, Rink. p. I-9079, 60 punktą).

51 Komisija šiuo klausimu pažymėjo, kad Nyderlandų valdžios institucijos ėmėsi priemonių šioje byloje glaudžiai su ja bendradarbiaudamos.

52 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad į *College van Beroep voor het bedrijfsleven* pateiktus klausimus reikia atsakyti taip:

Kadangi snukio ir nagų liga kelia didelę grėsmę gyvūnams, Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalis valstybėms narėms suteikia teisę imtis papildomų, nei nustatytos Direktyvoje 85/511, ligos kontrolės priemonių, be kita ko, ir teisę pradėti skersti gyvūnus, priklausančius kaimyniniam ar esančiam nustatytu spinduliu nuo ūkio, kuriame yra sergančių gyvūnų, ūkiams.

Tokių laikinų apsaugos priemonių turi būti imamasi laikantis galiojančiais Bendrijos teisės aktais – o būtent Direktyva 85/511 – siekiamų tikslų, bendrųjų Bendrijos teisės principų, pavyzdžiui, proporcingumo principo, ir Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos pranešti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

53 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

Kadangi snukio ir nagų liga kelia didelę grėsmę gyvūnams, 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyvos 90/425/EEB dėl Bendrijos vidaus prekyboje tam tikrais gyvūnais ir produktais taikomų veterinarinių ir zootechninių patikrinimų, siekiant užbaigti vidaus rinkos kūrimą, 10 straipsnio 1 dalis valstybėms narėms suteikia teisę imtis papildomų, nei nustatytos 1985 m. lapkričio 18 d. Tarybos direktyvoje 85/511/EEB dėl Bendrijos snukio ir nagų ligos kontrolės priemonių įdiegimo, iš dalies pakeistoje 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/423/EEB, ligos kontrolės priemonių, be kita ko, ir teisę pradėti skersti gyvūnus, priklausančius kaimyniniam ar esančiam nustatytu spinduliu nuo ūkio, kuriame yra sergančių gyvūnų, ūkiams.

Tačiau tokių laikinų apsaugos priemonių turi būti imamasi laikantis galiojančiais Bendrijos teisės aktais – o būtent Direktyva 85/511, iš dalies pakeista Direktyva 90/423, – siekiamų tikslų, bendrųjų Bendrijos teisės principų, pavyzdžiui, proporcingumo principo, ir Direktyvos 90/425 10 straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos pranešti.

Parašai.